

Motion till riksdagen 2013/14:C301

av **Annelie Enochson (KD)**

Bortrövade barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att betrakta olovligt bortrövande av barn som kidnappning och rubricera förövandet som grovt brott.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en ordentlig bedömning av risken att barnen ska bortrövas bör göras i samband med vårdnadsprocesser.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att när en förälder befaras föra bort sitt barn, ska umgängesrätten inhiberas med omedelbar verkan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett inrättande av specialdomstolar för handläggning av egenmäktighet med barn.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av en samordningsperson för förbättrad samordning mellan berörda myndigheter vid egenmäktighet med barn.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att aktivera och informera om larmnumret 116 000 i Sverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om rätt till målsägarbiträde från svenska staten vid förhandlingar utomlands.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra de bilaterala kontakterna mellan Sverige och andra länder med särskilt syfte att effektivisera tidiga insatser i samband med bortförande.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige inom ramen för våra bilaterala relationer bör verka för ett internationellt kontrollorgan som kan övervaka efterlevnaden av Haagkonventionen.

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkandena 1 och 4 hänvisade till JuU.

Motivering

Varje år rövas barn bort från Sverige. Barnen rycks upp ur den tillvaro de är trygga i och tvingas klippa banden med hemmet, skola och kompisar de haft i sin vardag. De rycks upp och finner sig själva fångna i ett främmande land. Det är något av det mest traumatiska som kan drabba ett barn och en familj. Ett hundratal barn befinner sig just nu i denna situation.

Det har skett en ökning av antalet barn som olovligt bortförs eller kvarhålls i internationella förhållanden. Det kan handla om barn som förts från Sverige utan vårdnadshavares medgivande, och även barn som förs till Sverige från ett annat land. Oavsett anledningen till att ett barn försvinner är det aldrig bra för barnet att skiljas från sin hemmiljö. Att föra bort ett barn olovligt är brottsligt och innebär psykisk misshandel av det barn som bortförs. Det finns anledning att både se över straffskalan för detta brott och att arbeta brottsförebyggande.

Internationella regler som Haagkonventionen syftar till att förenkla återförande av bortrövade barn. Tyvärr är det dock oerhört svårt och i värsta fall för sent att agera när ett barn väl förts ut ur landet. Det blir komplicerat, både juridiskt, politiskt och praktiskt för alla inblandade. Barnet hålls ofta gömt. Myndigheterna i det andra landet kan i många fall inte göra något. Om lång tid går och barnet börjar anknyta till det nya landet, kan det försvåra ett beslut om omedelbart återförande. Därför måste resurser satsas på förebyggande insatser, att snabbt kunna agera vid bortföranden av barn.

Idag är internationella förhållanden och äktenskap mycket vanligt. Problem inom familjer får därför internationella proportioner. Inom EU är det varje år ungefär 1 000 000 skilsmässor och 13 procent av dessa är internationella. Det kan ligga nära tillhands för en förälder i en vårdnadstvist att se som en lösning att resa till sitt hemland och ta med sig sitt barn. Är detta emot den andra förälderns vilja eller till och med i fall där föräldern har ensam vårdnad, måste det finnas verktyg inom ramen för vårdnadsprocessen att bedöma risken för olovliga bortföranden och att snabbt sätta in preventiva åtgärder. Dagens svenska lagstiftning som styr bedömningarna i vårdnadstvister ligger efter den globala utvecklingen.

Riskbedömning

I alla vårdnadsprocesser bör en ordentlig riskbedömning göras. Barnets säkerhet måste här väga tyngre än föräldrarnas intresse av att få träffa sitt barn utan inskränkning. I de svenska domstolarna finns idag inte ett fungerande riskbedömningsinstrument. I andra länder i Europa är umgänges- och vårdnadsbeslut mycket striktare än i Sverige. I exempelvis Storbritannien formuleras beslut om umgängesrätt oftast med detaljerade anvisningar kring hur um-

gänget ska gå till. Svenska domstolar har också denna möjlighet, men den utnyttjas sällan. Vid gemensam vårdnad måste dessutom den ena föräldern begära vårdnad så att den bortförande föräldern blir häktad i sin frånvaro och efterlyst innan polis kan agera. Föreligger risk för olovliga bortföranden bör domstolarna uttryckligen förordna att ingen av föräldrarna får åka utomlands med barnet.

Om det blir känt att en förälder förbereder att föra bort sitt barn måste det snabbt fattas ett tillfälligt beslut om att föräldrarnas umgängesrätt inhiberas, alltså stoppas, med omedelbar verkan. Ett sådant beslut kan fattas enligt bestämmelsen i 21 kap. 10 § föräldrabalken, men det görs sällan i svenska domstolar. Om en förälders umgängesrätt stoppas kan socialtjänst och polis ingripa och hämta barnet från föräldern, om föräldern försöker föra bort barnet utomlands. Liksom för brottmål borde det finnas jourdomstolar för sådana brådskande familjerättsliga ärenden.

Larmnumret 116 000

För det tredje borde det vara prioriterat att börja använda larmnumret 116 000 i Sverige. Till detta larmnummer, som EU-kommissionen har upprättat för brådskande fall av försvunna barn, kan allmänheten lämna tips och information. Numret finns redo för användning, men Sverige har inte aktiverat numret. Larmnumret kan komma att bli ett centralt verktyg för återförande av barn, men då måste det implementeras. I Ds 2010:19 uppmanas regeringen att ge Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att verka för att 116 000 tas i bruk i form av telefonjour för rapportering av försvunna barn. Regeringen beslutade i 2013 års värförändringsbudget att tillföra medel för upprättande av jourtelefonnummer för försvunna barn. Det är därför hög tid att regeringen i propositionen går ut med detta uppdrag. Information om numret måste också nå ut till allmänheten.

Samarbetet och samordningen mellan berörda myndigheter för egenmäktighet med barn måste förbättras. Dagens situation där drabbad förälder måste fungera som länk och pådriva eller samordna lokal polis, Interpol, UD, socialtjänst, skola och rättsväsende ställer orimliga krav på en utsatt förälder som berövats sitt barn. Lämpligen bör istället en central samordningscentral upprättas varifrån insatserna för barnets återfinnande kan koordineras.

För att effektivt förhindra olovliga bortföranden krävs dessutom samarbete mellan länder och effektiva system för att snabbt återfinna barn i ett tidigt skede av bortförandet. Viktiga saker är att öka insatserna och vara mer alert vid flygplatser och andra gränsövergångar. Att lämna ut bild och signalement på efterlysta barn till polis, tull och till internationella flygplatser i Europa vore ett bra sätt att öka det internationella samarbetet.

Ett bortförande drabbar ofta familjen mycket hårt ekonomiskt vid bortförande utomlands. För att undvika att familjens ekonomi ska avgöra graden av advokatinsatser som kan sättas in vid förhandlingar utomlands, bör förälder ha rätt till målsägarbiträde från staten.

Fel! Okänt namn på

Kompetens hos myndigheter

En ökad proaktivitet är nödvändig för att minska antalet olovliga bortföranden av barn. Till proaktiviteten hör att tydligt signalera en nolltolerans mot det förövande som egenmäktighet med barn representerar. Vid misstanke om förestående bortförande bör familjerätt och socialförvaltning i större utsträckning än idag agera med åtgärder som begränsar rörligheten för potentiell kidnappare.

Alla olovliga försvinnanden för barn under 18 år bör ses som ett grovt brott och rubriceras som kidnappning. Barnet bör anses befinna sig i fara och samhällets respons måste vara akut. Det är högst angeläget att möjliggöra en stor spridning med uppgifter om det kidnappade barnets identitet och utseende såväl som uppgifter om den närstående barnet försvunnit med. Den närstående behöver inte pekats ut som kidnappare, det faktum att denne emellertid inte är kontaktbar för att bistå i sökandet efter barnet, leder dock till att den närståendes status också måste betraktas som försvunnen. I den bråda situation som uppstår i samband med kidnappning krävs idag att en åklagare först fattar ett beslut om häktningsorder av den kvarhållande föräldern innan polisen kan ingripa, en process som kan ta månader.

För den som tillgripit sig ett barn och hållit sig undan tillräckligt länge, finns chansen att "belönas" med vårdnad. Domstolar kan när barnet varit kidnappat en längre tid hänvisa till barnperspektivet och döma till kidnapparens fördel. Kidnappningsärenden måste präglas av kort handläggningstid och utföras med erfarenhet och specialkunskap om barns beteende. Dagens vårdnadsförhandlingar om egenmäktighet kan pågå under flera år, en mycket skadlig process för berörda barn. Att därför införa speciella barndomstolar som initierat kan arbeta under kort handläggning skulle gynna barnen.

Kompetensen på UD för att hantera bortförandeärenden inom Haagkonventionen är idag inte adekvat. Bortföranden är ett lågprioriterat område och alla kontakter med UD måste ske via advokat. Den drabbade föräldern har stort behov av stöd och medmänskligt bemötande, men den handläggande tjänstemannen kan bara nås via ombud. Efterlevnaden av Haagkonventionen är i många länder bristfällig. Förhandlingar utomlands avgörs ofta i små lokala domstolar där korruption och nationalism ofta har en tongivande roll. Det land som bryter mot Haagkonventionen har inga påföljder att vänta och inget kontrollorgan övervakar efterlevnaden. Sverige bör genom sina bilaterala relationer verka för inrättande av ett internationellt kontrollorgan som kan övervaka efterlevnaden av Haagkonventionen. Sverige bör också markera gentemot länder som inte är tillmötesgående eller undviker att samarbeta för ett återförande.

Det kan ifrågasättas om Utrikesdepartementet är det rätta departementet att vara centralmyndighet enligt Haagkonventionen. Det är nu dags att se över var centralmyndigheten skall ligga för att garantera att föräldrarna får det stöd och den aktiva hjälp som de behöver i den krissituation det innebär att få sitt barn kidnappat till annat land. I brist på en effektiv struktur för att förhindra och återfinna kidnappade barn har en privat marknad uppstått där privata säkerhetsföretag mot ersättning söker efter och återför barnen. Även om barn

Fel! Okänt namn på

på detta sätt kan återbördas till sina lagliga vårdnadshavare, så innebär det risker och associeras med stora kostnader för den som anlitar företagen.

Det är nödvändigt med ett bättre stöd till de föräldrar som drabbas. Konkreta steg finns att ta – som att börja använda det europeiska larmtelefonnummer som redan finns och koppla detta till en nationell sambandscentral, göra ordentliga riskbedömningar i vårdnadstvister, samt att snabbt stoppa umgängesrätt om allvarlig misstanke finns att ett barn håller på att föras bort. Det behövs också en initierad domstol som besitter nödvändig kompetens för den bråda karaktär egenmäktighet av barn har. Haagkonventionen måste få sin tillämpning även i länder där rättssystemet fallerar.

Vi kristdemokrater sätter barnen i centrum och detta gör att vi måste öka våra insatser för att hjälpa alla barn som kidnappas varje år att komma hem igen samt att bistå deras föräldrar i deras krissituation på ett bättre sätt än idag.

Stockholm den 2 oktober 2013

Annelie Enochson (KD)